

Sukob interesa

Blog

Posted by:

Objavljeno: 2010/3/24 13:14:52

Sredstvo međustranaèkih obraèuna ili zaštita javnog interesa ?

Fonogram moje rasprave o :

1. Prijedlog zakona o izmjenama Zakona o izborima zastupnika u Hrvatski sabor, prvo èitanje, P.Z. br. 375, predlagatelj: zastupnik Dragutin Lesar
2. Prijedlog zakona o dopuni Zakona o Vladi Republike Hrvatske, prvo èitanje, P.Z. br. 376, predlagatelj: Dragutin Lesar
3. Prijedlog zakona o dopunama Zakona o lokalnoj i podruènoj (regionalnoj) samoupravi, prvo èitanje, P.Z. br. 377, predlagatelj: Dragutin Lesar

U odnosu na gospodarsko-ekonomsku situaciju u zemlji ova tema svakako ne spada u prioritet interesa javnosti ni graðana i zato podsjeæam da je prijedlog u proceduru poslan 19. lipnja prošle godine. To što je tek sad otvorena rasprava stjecaj je razlièitih okolnosti odnosno snaga u parlamentu. Radi se o jednoj temi koja je u Hrvatskom saboru ili u hrvatskoj javnosti pokušavamo zabiti u zemlju kao kamen. Ali oni koji su to pokušavali znaju da kamenje u zemlju ne možete sabiti jer što ga više tuèete u zemlju on æe negdje ponovno izaæi van. Ne možete ga stlaèiti.

Prema postojeæim zakonskim rješenjima dræavni duæznosnici u koje spadamo mi zastupnici, èlanovi Vlade i èelnici lokalne i regionalne samouprave po Zakonu o spreèavanju sukoba interesa imamo odreðene obaveze spram javnosti, morala i etike. Od donošenja tog zakona svjedoèili smo zajedno u velikom broju sluèajeva da povjerenstvo koje je Sabor osnovao i dao u nadleænost utvrðivanja eventualnog postojanja sukoba interesa kod pojedinog duæznosnika, bilo da se radi o dræavnom, lokalnom ili regionalnom, ne raspolaæe mehanizmima koji bi bili uèinkoviti, ima moguænost izreæi sankciju u obliku novca, novèane kazne i ta se sankcija eventualno moæe naplatiti ukoliko se radi o duæznosniku koji jeste u trenutku izricanja sankcije na duænosti. Meðutim, nedavna mjera povjerenstva kada je novèano sankcionirano 320 i neæto duæznosnika od kojih je 260 bivæih duæznosnika, dakle nakon prestanka mandata, a sankcionirani su zato što neæto nisu poæivali, je neprovedivo. Jer on ako ne plati i ne izvræi tu obavezu ne moæemo se osim stavljanja soli na rep niæta. Druga mjera je da mora na svoj raèun, na svoj teret objaviti odluku o tome da je u sukobu interesa u lokalnim medijima. Ako i to ne uèini nikom niæta.

U jednoj takvoj situaciji gotovo je bespredmetno tvrditi da zakonodavna rjeænjenja jesu dobra, a posebice da smo se dovoljno osigurali kako spajanje privatnog i javnog interesa podlijeæe i ozbiljnom sankcioniranju. Ja vas podsjeæam i na èinjenicu da povjerenstvo ima ovlasti dati zakonom da u sluèaju da utvrdi da je neki duæznosnik u sukobu interesa mu utvrdi primjereni rok i da moguænost da otkloni razloge zbog kojih je u sukob interesa uæao.

Oèekivano je da osoba koja namjerno uðe u sukob interesa pa i osoba koja nakon upozorenja povjerenstva ne otkloni razloge postojanja sukoba interesa sam po sebi, bez obzira na politièke i moralne aspekte takvog ponaænjanja, neæe izreæi nikakvu sankciju.

Zbog toga smatram da moramo inzistirati da postoje zakonski mehanizmi kod takvih pojedinaca, ovo ponavljam, kod takvih pojedinaca da se primjenjuje jedina smisljena sankcija koja bi dala logièni slijed, a to je udaljavanje s javne duænosti.

Elementi javnog mišljenja, a u zemljama iz koje smo uzeli rješenja utvrđena u Zakonu o sprečavanju sukoba interesa funkcioniraju oèito drugaèije no u Hrvatskoj i tamo su javni mediji ti koji upravo tu dimenziju sukoba sa moralom i etikom žigošu i prisiljavaju takve dužnosnike da sami odstupaju s javnih dužnosti. U Hrvatskoj nažalost takvog stanja razvoja i situacije u javnosti još uvijek nema. Nadalje, smatram da si više ne možemo i ne smijemo priuštiti daljnji pad ugleda kako osoba tako i institucija koje obavljaju javne dužnosti, posebice nas u Saboru jer nije u opasnosti samo osobni integritet i ugled dužnosnika koji svoj posao obavljaju pošteno i bez ulaska u sukob interesa, veæ po meni postoji opasnost za parlamentarni sustav u Republici Hrvatskoj i svih stupova društvene vlasti. Dodatno o tome, unazad godinu dana to povjerenje, taj ugled institucija sustava narušene su mnogobrojnim korupcijskim aferama. Meni je potpuno jasno da sukob interesa u postojećem zakonodavnom rješenju nije nikakvo djelo kazneno ili prekršajno koje bi bilo sankcionirano od pravosudnih tijela niti pak to predlažem.

Što sam predložio? Prvo, prouèavaju Zakon o Vladi ustanovio sam da u tom zakonu ne postoje odredbe koje bi propisivale u kojim uvjetima èlanu Vlade može prestati mandat. Tako se može desiti zbog takve odredbe èlanka 5. Zakona o Vladi da je osoba pravomoæno osuđena na kaznu zatvora dulju od 6 mjeseci po slovu zakona može ostati èlan Vlade, ali saborski zastupnik ne može zadržati mandat ako je osuđen pravomoæno na kaznu zatvora dulju od 6 mjeseci.

Dakle, postoji jedan potpuni nesrazmjer zakonom propisanih okolnosti ili uvjeta u kojima mandat prestaje 1) èlanu Vlade, 2) zastupniku u Saboru i 3) èelnim ljudima lokalne i regionalne samouprave, dakle naèelnicima opæina, gradonaèelnicima i županima. Ponavljam, u Zakonu o Vladi nema nijedne odredbe po kojim uvjetima i okolnostima prestaje mandat èlanu Vlade osim ukoliko predsjednik Vlade ili Vlada u cjelini podnese ostavku.

Zbog toga sam predložio da se taj èlanak 5. promijeni i da se utvrde da èlanu Vlade mandat prestaje danom razrješenja, danom podnošenja ostavke, danom pravomoæne sudske odluke o oduzimanju poslovne sposobnosti, danom pravomoænosti sudske presude kojom je osuđen na bezuvjetnu kaznu zatvora u trajanju duljem od jednog mjeseca, danom pravomoænosti sudske presude koji je osuđen radi poèinjenja kaznenog djela protiv slobode i prava èovjeka i građanina Republike Hrvatske i vrijednosti zaštiæenih međunarodnim pravom danom konaènosti odluke tijela nadležnog za odlučivanje o sukobu interesa kojim je utvrđeno postojanje sukoba interesa danom prestanka hrvatskog državljanstva i smræu.

Što se tièe mandata saborskih zastupnika u èlanku 10. zakona utvrđena su samo èetiri uvjeta prestanka mandata po sili zakona. Prvi je ako podnese ostavku, drugi je ako mu je pravomoæno sudbenom odlukom oduzeta poslovna sposobnost. Treæe, ako je pravomoæno sudbenom presudom osuđen na bezuvjetnu kaznu zatvoru duljem od šest mjeseci i smræu. Predlažem da isti kriteriji i isti uvjeti za prestanak mandata budu i za èlanove Vlade i za Sabor. I treæe, najmlaði ili najsvježiji zakon je onaj o naèelnicima opæina, gradonaèelnicima i županima. I sad pazite, za njih smo u Zakonu o lokalnoj i podruènoj, odnosno regionalnoj samoupravi taksativno nabrojali uvjete u kojim im prestaje mandat, pa citiram postojeæu odredbu zakona: "Danom podnošenja ostavke, danom pravomoænosti sudske odluke o oduzimanju poslovne sposobnosti, danom pravomoænosti sudske presude kojom je osuđen na bezuvjetnu kaznu zatvora u trajanju duljem od jednog mjeseca, danom pravomoænosti sudske presude kojom je osuđen radi poèinjenja kaznenog djela protiv slobode i prava èovjeka, građanina Republike Hrvatske i vrijednosti zaštiæenih međunarodnim pravom, danom odjave prebivališta s podruèja jedinice, danom prestanka hrvatskog državljanstva i smræu."

Dakle, za župane, gradonaèelnike i opæine nabrojili smo osam uvjeta pod kojim im mandat prestaje po sili zakona i gubitkom državljanstva i ako promijeni mjesto prebivališta pa i ode iz te jedinice, pa izgubi poslovnu sposobnost. Dakle, doista sve okolnosti i uvjete koji u civiliziranoj državi dovode do prestanka mandata.

Međutim, u Zakonu o Vladi nema ni jednog, a kod saborskih zastupnika samo prije navedena èetiri

slučajeva. Zašto svi ti uvjeti, odnosno sve te okolnosti ne bi bile prisutne kod dužnosnika, članova Vlade, saborskih zastupnika i predstavnika, odnosno čelnika lokalne i regionalne samouprave. Zašto smatram da bi odluka povjerenstva kojim je utvrđeno postojanje sukoba interesa morala ili mogla biti element prestanka mandata? Zbog toga što dužnosnik za kojega je odlukom povjerenstva utvrđeno postojanje sukoba interesa sukladno Zakonu o sprječavanju sukoba interesa ima mogućnost zaštite svojih prava u upravnom postupku kod Upravnog suda. Dakle, odluka samog povjerenstva nije konačna i ona podliježe propitivanju u sklopu upravnog postupka. To je ujedno i argument za moguće primjedbe da bi se tako rigoroznim postavljenim stvarima moglo zloupotrebjavati utvrđivanje sukoba interesa da se nekoga makne s dužnosti. Ali oprostite, ako i Upravni sud utvrdi da su utvrđeni i cjelokupni postupak u povjerenstvu utvrđen sukladno zakonu i da je doista sukob interesa postoji onda tih zloupotreba praktički ne bi moglo biti.

Nadalje, drugi bitni razlog je da povjerenstvo sukladno zakonu svakom dužnosniku može utvrditi primjereni rok da otkloni razloge zbog kojih jeste u sukobu interesa i time u trenutku otklanjanja tih razloga on više nije u sukobu interesa. Ako netko ni nakon odluke povjerenstva, nakon dobivanja roka izlaska iz sukoba interesa, nakon njihove odluke i nakon odluke Upravnog suda koji je u drugostupanjskom postupku praktički utvrdio ispravnost te odluke ne smatra da sam mora otići s dužnosti. Nije li naša obaveza da imamo zakonske mehanizme koji će ga naprosto snagom zakona udaljiti s dužnosti.

Često se žalimo i mi da mediji narušavaju ugled Sabora. Neke druge argumente doduše tad pojedinačno navodimo. Ali kada možemo kroz zakonodavna rješenja stvoriti uvjete u kojima će oni koji se ne znaju primjerenom ponašati morati otići s dužnosti, onda Vlada smatra u svojem mišljenju ono što naprosto ne mogu vjerovati da bi takvo rješenje trebalo unijeti u Zakon o sprječavanju sukoba interesa.

Pa ja nisam predlagao da Povjerenstvo za sprječavanje sukoba interesa svojom odlukom nekoga smjenjuje ili razrješava, niti pak i možemo dati takve ovlasti. Ono je ovlašteno da utvrdi da li netko je ili nije u sukobu interesa, a na nama je u Parlamentu i u Vladi da im predložimo i usvojimo takve zakone da na kraju toga postupka ako dužnosnik sam ne odstupi morat će odstupiti po sili zakona. Čini mi se da ova tri mišljenja vlade u tri prijedloga zakona su pisana u tri različita resora, jer u očitovanju Vlade o izmjeni Zakona o izboru zastupnika praktički se upućuje da bi trebalo mijenjati Zakon o sprječavanju sukoba interesa i konstatira da ne postoji pravna zaštita dužnosnika na odluku povjerenstva što bi bilo suprotno članku 18. Ustava.

Ja ne mogu vjerovati jer u Zakonu o sprječavanju sukoba interesa jasno piše da dužnosnik ima pravo zaštite svoga prava sukladno hrvatskim zakonskim propisima, a vjerojatno i u Vladi znaju da je to onda Upravni sud.

Drugo. U očitovanju o Zakonu o područnoj i regionalnoj samoupravi Vlada je napisala kao prvo treba utvrditi i urediti mjerodavnim zakonom koji se uređuje predmetna materija, to Zakon o sprječavanju sukoba interesa, obnašanju javnih dužnosti, a tek nakon toga moguća su eventualna usklađenja drugih zakona.

Kako to, da povjerenstvo pretvorimo u disciplinsku komisiju koji izriče otkaz članu Vlade, saborskom zastupniku ili županu? To nije smisao prijedloga. Povjerenstvo ima ovlasti i sasvim dostatne u utvrđivanju da ili ne sukob interesa. Dužnosnik ima pravo propitivanja te odluke pred Upravnim sudom, Upravni sud potvrđuje ili ukida takvu odluku povjerenstva i svi znamo na čemu smo. Vrlo jednostavno, transparentno, jasno i čisto.

Samo je sad druga stvar, da li mi želimo da sukob interesa utvrđen od tijela koja su za to zakonom ovlaštena budu element ili ne budu element prestanka dužnosti u Vladi, Saboru, općini, gradu ili županiji. I završit će sljedećim, ako se ovaj prijedlog o sukobu interesa ne prihvaćanja jer se smatra da bi to bilo prerigorozno, je li prerigorozno sprječavati da jedna osoba koja je na javnoj dužnosti nju ne koristi u privatne svrhe. Je li to prerigorozno? Ili se moraju desiti afere teške milijardu kuna da se mora poeniti kazneno djelo da bi netko bio udaljen s dužnosti, još uz to uz obrazloženje

da je zato kriva klima.

Ali što je onda sa sljedećom činjenicom da je taj isti ovaj Sabor kada su u pitanju župani i gradonačelnici i načelnici općina, za njih upisao da im prestaje mandat primjerice ako pravomoćnom presudom izgubi poslovnu sposobnost. Dakle županu ili gradonačelniku grada Zagreba prestaje mandat ako izgubi poslovnu sposobnost, ali članu Vlade ne, saborskom zastupniku ne. Županu prestaje mandat ako je pravomoćno osuđen na kaznu zatvora duljom od mjesec dana, saborskom zastupniku ako je osuđen na kaznu zatvora dužom od 6 mjeseci, ali za člana Vlade to nije uvjet za prestanak mandata. To nije. Kao ni gubitak poslovne sposobnosti. Kao ni gubitak hrvatskog državljanstva, jer za župane je gubitak hrvatskog državljanstva uvjet, odnosno po sili zakona prestaje mandat, ali saborskom zastupniku i članu Vlade ne.

Zašto smo dakle toliko za niže od sebe jasno propisali okolnosti prestanka mandata, sebi nešto malo, a članovima Vlade ništa, osim kad abdicira premijerka i cijela Vlada? Dakle zanemarimo u ovom trenutku sukob interesa. Je li korektno od nas da lokalnoj i regionalnoj samoupravi sve više striktno propisujemo, čak se postavlja i pitanje da li je to sukladno povelji, europskoj povelji o lokalnoj samoupravi, da središnja vlast takve rigorozne mjere donša, ali kada su u pitanju dužnosnici državnog ranga, onda takve odredbe oèito u zakonu nikome ne trebaju.

Ali ostajem kod tvrdnje da bi za vraćanje povjerenje institucije ove države, vraćanje povjerenja građana prema Saboru članovima Vlade, a posebice nakon neposrednih izbora načelnika općina, gradonačelnika i župana, uvođenje prestanka mandata zbog sukoba interesa bilo na tragu vraćanja povjerenja, imali bi doista manje problema, a više povjerenja i tada bi i Povjerenstvo za sprječavanje sukoba interesa vjerojatno dobilo na ugledu, pažnji javnosti, i vjerujte mi da bi možda bio dovoljan samo jedan jedini primjer da netko zbog zakona ostane bez dužnosti i vidjet æete ili vidjeli biste kako bi nakon toga, naroèito nakon izbora novoizabrani dužnosnici znali svoju obavezu o predaji imovinske kartice, o toènom popunjavanju imovinske kartice i da više nikome nikad ne bi palo na pamet da pita da li i novac mora unijeti u imovinsku karticu, da li mora prijavljivati promjene u tokom mandata, a da imovinsku karticu mora podnijeti i nakon prestanka mandata.

Mi imamo situaciju da su dužnosnici kojima je povjerenstvo utvrdilo sukob interesa ponovno birane na dužnosti, neki na iste, neki su napredovali išli iz ranga regionalnih u državne, iako je bilo utvrðeno postojanje sukoba interesa. Primjena ovog zakona državni proraèun ne bi koštalo ništa, ni porezne obveznike u cjelini. Ne postoje opasnosti političkih osveta, jer je zadnji pravosudno tijelo koje utvrðuje ispravnost odluke povjerenstva.

Ovdje se sad radi samo o tome da li u ovoj dvorani postoji politička volja da sami sebi pooštrimo i u zakon unesemo odredbe kada æemo morati napustiti ovu dvoranu ako se ogriješimo u pravne norme, moral i etiku, a èini mi se da prilikom polaganja i prisege tako nešto obeæajemo pred hrvatskom javnošću, s pozivom na Ustav Republike Hrvatske.

ZAVRŠNA RIJEÈ:

Dakle, tri konstatacije na kraju. Prvo kolegi Doræu se želim zahvaliti na potpori djelomiènih izmjena ovih zakona, drugih rasprava nisam ni oèekivao pa ispada sljedeæe: Temeljem ovoga što je Vlada o ovom mišljenju napisala i današnje rasprave, konstatiram, neka to bude zabilježeno:

Utvrðivanje sukoba interesa u Republici Hrvatskoj samo je sredstvo političkih obraèuna političkih stranaka. I zbog toga utvrðivanje sukoba interesa u hrvatskim zakonima ne smije biti kao uvjet prestanak mandata. Tako to ispada.

Ne smijemo to prihvatiti, jer sukob interesa u Hrvatskoj se koristi kao sredstvo meðu stranaèkih političkih obraèuna. O.k. primamo na znanje.

Drugo. U Hrvatskoj èlan Vlade može ostati ako je osuđen na kaznu zatvora dulju od 6 mjeseci, ako pravomoćnom presudom izgubi poslovnu sposobnost, ako izgubi hrvatsko državljanstvo. Nema veze, može biti èlan Vlade. Tako piše u zakonu. I saborski zastupnik takoðer može ostati na svojim dužnostima.

Naèelnik općine sa tisuæu stanovnika, tada njemu prestaje mandat po sili zakona. To je jako bitno.

I na kraju kolega Doriæu, toæno je ulaskom Hrvatske u Europsku uniju, na lokalnim izborima pravo glasa æe imati strani dræavljeni koji imaju odobreni stalni boravak, ali samo za izbor za predstavniæka tijela. Dakle, oni se neæe moæi kandidirati za naèelnike opæina, gradonaèelnike i æupane. A ovaj moj prijedlog se odnosi upravo samo na njih. Dakle, da, strani dræavljeni sa odobrenim stalnim boravkom imat æe pravo aktivnog i pasivnog biraækog prava ali samo za predstavniæka tijela, ne izvræne duænosti. Zato ih ovdje nisam ni spominjao, odnosno zato jesam iæao sa predstavkom dræavljanstva, jer se ovdje odnosi moj prijedlog samo na izvræne. Dakle, naèelnik, gradonaèelnik i æupan.

Meni je drago æto sada konaæno mogu javno konstatirati temeljem onoga æto sam danas æuo, utvræivanje sukoba interesa, postojanje Povjerenstva za spreæavanje sukoba interesa u Hrvatskoj ne postoji zato da se s funkcija i duænosti maknu one koji spajaju javne i privatne interese, nego zato da mi meæusobno vodimo stranaæke ratove. Primam to na znanje. Na naæu sramotu.